

Олена Виноградова,
Петро Янчук,
Олег Пасічніченко

Роль лейкотриєнів у реалізації скоротливої тонічної активності ворітної вени під впливом ацетилхоліну в умовах норми та експериментальної портальної гіпертензії

Досліджено загальну участь лейкотриєнів у механізмі опосередкування дії ацетилхоліну на скоротливу тонічну активність ізольованих препаратів ворітної вени щурів. Блокатор ферменту 5-ліпоксигенази зілеутон ($4,2 \cdot 10^{-5}$ моль/л) пригнічував скоротливу активність ворітної вени, індуковану ацетилхоліном ($2 \cdot 10^{-5}$ моль/л), на 23 % порівняно з контрольними значеннями. У щурів з портальною гіпертензією лейкотриєни також задіяні у реалізації дії ацетилхоліну. Зілеутон пригнічував викликані ацетилхоліном скорочення на 11 % порівняно з контролем. Отримані результати засвідчують участь продуктів ліпоксигеназного способу перетворення арахідонової кислоти у реалізації скоротливої тонічної активності ворітної вени, індукованої ацетилхоліном, щурів як в умовах норми, так і при експериментальній портальній гіпертензії.

Ключові слова: ворітна вена, ацетилхолін, лейкотриєни.

Постановка наукової проблеми та її значення. Ацетилхолін (АХ) виявляє потужну констрикторну дію на ворітну вену (ВВ). Механізм реалізації скоротливої тонічної активності портальної вени печінки під дією АХ складний і багатокомпонентний. Так, відомо, що в реалізації таких реакцій задіяний ендотелій, який у відповідь на подразнення холінорецепторів вивільняє ендотелін, простагландини, катехоламіни [1; 2; 3].

Літературні дані свідчать, що у реалізації згаданих вище скоротливих реакцій задіяні продукти циклооксигеназного способу перетворення арахідонової кислоти, проте відомостей про участь продуктів ліпоксигеназного способу перетворення (лейкотриєнів) у доступній нам літературі не виявлено. Хоча у проведених на коронарних артеріях кролів дослідах є свідчення того, що в ацетилхолін-індукованих реакціях цих судин простагландини участі не беруть, але задіяні лейкотриєни С₄ та Д₄ [4]. Водночас є відомості про участь лейкотриєнів у скоротливих тонічних реакціях за умов патологій, при портальній гіпертензії включно [5].

Мета роботи – визначити загальну участь лейкотриєнів у тонічних реакціях ворітної вени, індукованих ацетилхоліном, за умов норми та при портальній гіпертензії у щурів.

Матеріали і методи досліджень. Експерименти проведені на білих лабораторних щурах обох статей ($n = 18$), масою 220–300 гр. У гострому досліді у тварин після умертвіння внаслідок застосування надмірної концентрації парів хлороформу з подальшим кровопусканням, відкривали черевну порожнину та видаляли ВВ. Ретельно відпрепаровану від сполучної тканини та периваскулярних сплетень вену відразу закріплювали у плексигласовій камері з проточним підігрітим розчином Тіроде (2 мл/хв.; $37 \pm 1^\circ\text{C}$) за допомогою сталевих гачків, один з яких нерухомо вмонтовано у стінку камери, інший – з'єднано зі стрижнем механоелектричного перетворювача. Тут судинні препарати підлягали пасивному розтягання з силою 5–7 мН та витримувались протягом 20–30 хв. Скорочення ізольованого фрагменту ВВ реєстрували за допомогою тензометричної установки. Модель портальної гіпертензії виробляли за методикою П. І. Янчука [17], яка полягала у триразовому з інтервалом у три дні внутрішньоректальному (в/р) введенні 12-відсоткового водного розчину йодистого натрію (NaI) із розрахунку 0,5 мл/100 г. У роботі використані: ацетилхолін у концентрації $2 \cdot 10^{-5}$ моль/л (ВАТ «Здоров'я», Харків), зілеутон $4,2 \cdot 10^{-5}$ моль/л (Sigma, США). Речовини подавали в камеру по проточній системі із постійною швидкістю 2 мл/хв.

Статистичну обробку результатів експериментів здійснювали за допомогою аналітичного пакету Statistica 6.0. У роботі сила скорочень представлена у вигляді $M \pm SD$, (середні значення $\pm$ середнє квадратичне відхилення). Зміни вважали статистично значущими при $p < 0,05$.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Досліджували загальну участь лейкотриєнів у опосередкуванні скоротливих реакцій ВВ, індукованих АХ. У

контрольних дослідах амплітуда тонічного скорочення ворітної вени, індукованого АХ, становила $4,6 \pm 1,17$ мН. Після застосування зілеутону (блокатора ферменту 5-ліпоксигенази) амплітуда, зумовлених ацетилхоліном, реакцій ВВ становила $3,56 \pm 1,0$ мН (рис. 1), що менше від контрольних значень на 23 % ($p < 0,01$).

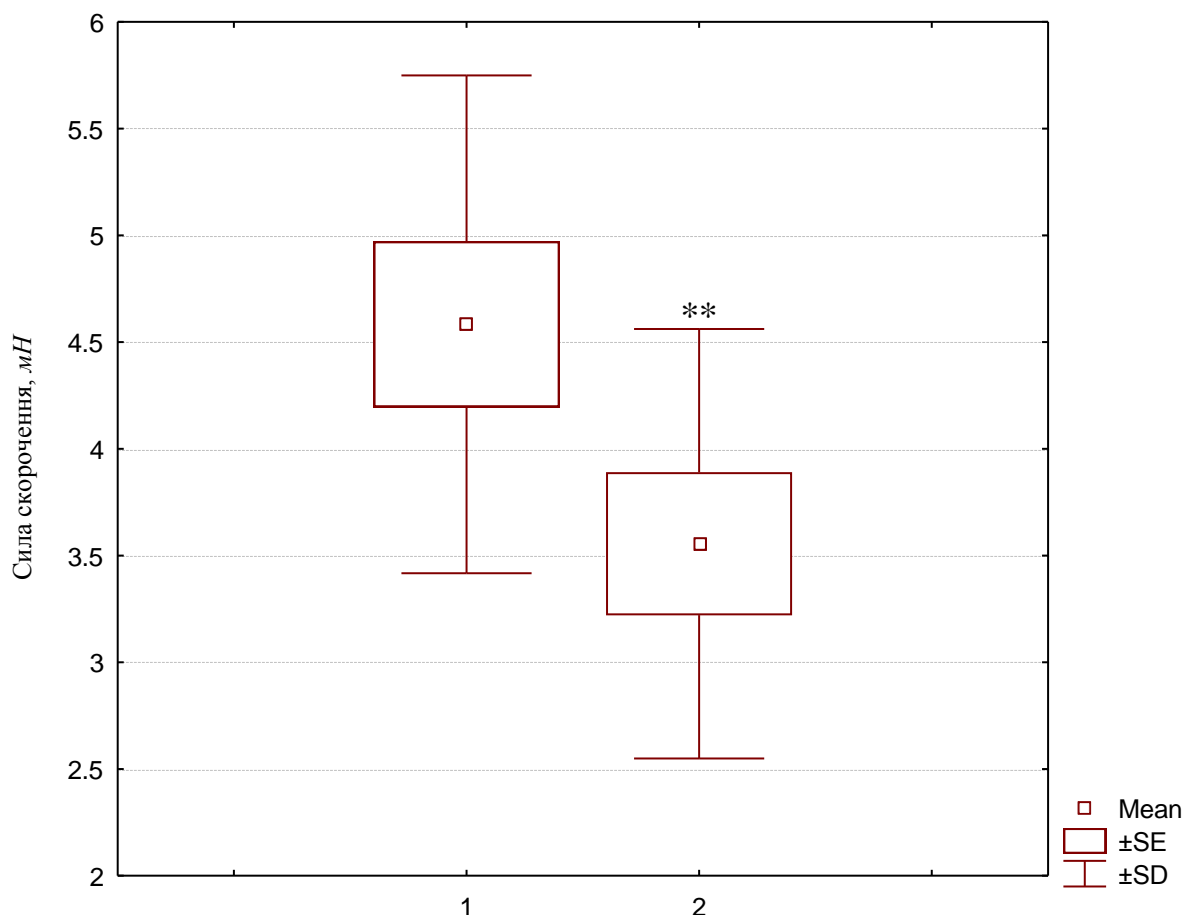

Рис. 1. Амплітуда тонічних скорочень ізольованих препаратів ворітної вени щура, індукованих ацетилхоліном ($2 \cdot 10^{-5}$ моль/л), до (1) та під час (2) дії зілеутону ($4,2 \cdot 10^{-5}$ моль/л), $n = 10$

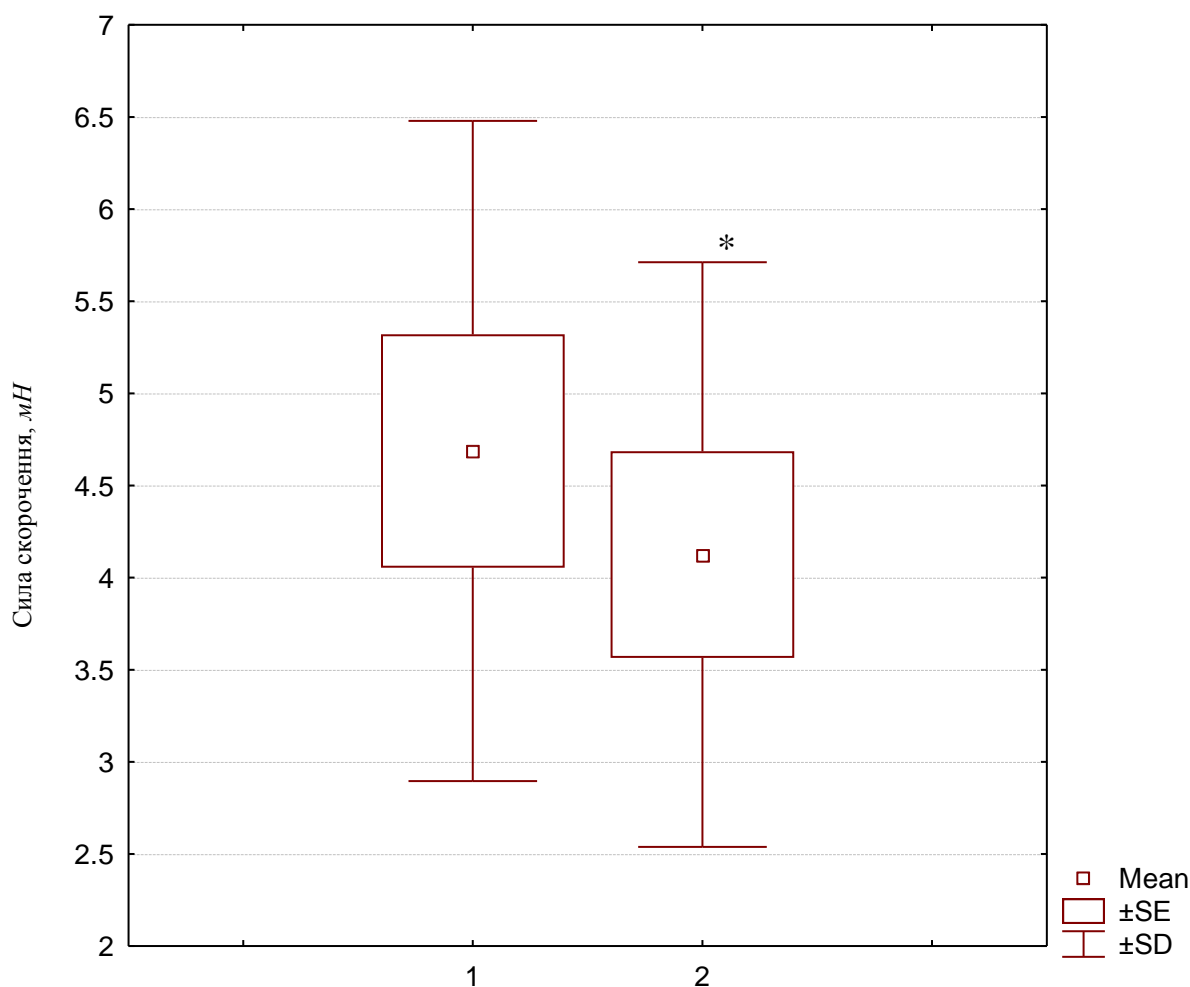
Примітка: ** – $p < 0,01$

Зменшення амплітуди тонічних скорочень ворітної вени, викликаних ацетилхоліном, після застосування блокатора ферменту 5-ліпоксигенази зілеутону свідчить про участь лейкотриєнів у цих реакціях.

Сьогодні широко вивчається роль ендотелій-залежних факторів у патогенезі багатьох хронічних захворювань, але досі не з'ясовано вплив ендотеліальної дисфункції на стан гемодинаміки печінки та формування портальної гіпертензії. Простагландини та лейкотриєни беруть участь у формуванні патологічних процесів у кровоносних судинах [6; 7].

Оскільки у дослідженні вдалося показати, що лейкотриєни задіяні в реакціях ВВ під дією АХ, нашим завданням було перевірити, чи змінюється їх співвідношення в судинах тварин з портальною гіпертензією.

У щурів з портальною гіпертензією амплітуда АХ-індукованих тонічних скорочень ВВ становила $4,7 \pm 1,8$ мН ($n = 9$). Під час дії зілеутону амплітуда скорочень судинних препаратів, викликаних АХ, зменшувалась до $4,1 \pm 1,6$ мН (рис. 2), тобто на 11 % ($p < 0,05$) порівняно з контрольними значеннями. Отримані дані свідчать про участь лейкотриєнів у реакціях ворітної вени портальногіпертензивних щурів на дію ацетилхоліну.

Рис. 2. Амплітуда тонічних скорочень ізольованих препаратів ворітної вени щурів під дією ацетилхоліну $2 \cdot 10^{-5}$ моль/л до (1) та під час дії зілеутону $4,2 \cdot 10^{-5}$ моль/л за умов портальної гіпертензії (n = 9)

Примітка: * – (p < 0,05)

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Продукти ліпоксигеназного способу перетворення арахідонової кислоти задіяні у реалізації ацетилхолінідукованої тонічної скоротливої активності препаратів ворітної вени нормотензивних і портальногіпертензивних щурів, причому більш вагому роль у реалізації цих реакцій лейкотриєни відіграють у першому випадку порівняно з другим. Можливо, результати більш детального дослідження дадуть змогу використовувати рівень лейкотриєнів як діагностичного показника розвитку портальної гіпертензії.

Джерела та література

1. Янчук П. І. Вазоконстрикторна дія ацетилхоліну у ворітному руслі печінки та механізми її реалізації / П. І. Янчук, О. М. Пасічниченко, В. І. Комаренко // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка : Серія біологія. – 2004. – Вип. 42–43. – С. 39–41.
2. Цыбенко В. А. Исследование вазоконстрикторного эффекта ацетилхолина в венозных сосудах печени / В. А. Цыбенко, П. И. Янчук, О. М. Пасичниченко й соавт. // Бюлл. эксп. биол. и мед. – 2007. – Т. 143, №3. – С. 258–262.
3. Янчук П. І. Механізми судино-звужувальної дії ацетилхоліну у ворітному руслі печінки / П. І. Янчук, О. М. Пасічниченко, В. І. Комаренко та ін. // Фізіол. журн. – 2006. – Т. 52, №5. – С. 23–28.
4. Jino H. Possible involvement of endothelial leukotrienes in acetylcholine-induced contraction in rabbit coronary artery / H. Jino, K. Kurahashi, H. Usui // Life Sci. – 1996. – Vol. 59, № 12. – P. 961–967.

5. Steib C. Treatment with the leukotriene inhibitor montelukast for 10 days attenuates portal hypertension in rat liver cirrhosis / C. Steib, M. Bilzer, M. Winkel et al. // *Hepatology*. – 2010. – Vol. 51, № 6. – P. 86–96.
6. Rajeshwar P. The puzzle of endothelial nitric oxide synthase dysfunction in portal hypertension / P. Rajeshwar, V. Balasubramaniyan, R. Jalan // *Hepatology*. – 2007. – Vol. 46, №3. – P. 943–946.
7. Rodrigues-Vilarrupa A. Current concepts on the pathophysiology of portal hypertension / A. Rodrigues-Vilarrupa, M. Fernandez, J. Bosh // *Annals of Hepatology*. – 2007. – Vol. 6, № 1. – P. 28–36.

Виноградова Е., Янчук Петр, Пасичниченко Олег. Роль лейкотриенов в реализации тонической сократительной активности воротной вены под влиянием ацетилхолина в условиях нормы и экспериментальной портальной гипертензии. Исследовали участие лейкотриенов в механизме опосредования действия ацетилхолина на сократительную тоническую активность изолированных препаратов воротной вены крыс. Блокатор фермента 5-липоксигеназы zileuton ($4,2 \cdot 10^{-5}$ моль/л) угнетал сократительную активность воротной вены, индуцированную ацетилхолином ($2 \cdot 10^{-5}$ моль/л), на 23 % относительно контрольных значений. У крыс с натрий-йодной моделью портальной гипертензии лейкотриены также задействованы в реализации действия ацетилхолина. Zileuton угнетал вызванные ацетилхолином реакции таких сосудов на 11 % относительно контроля. Полученные нами результаты свидетельствуют об участии продуктов липоксигеназного пути превращения арахидоновой кислоты в реализации сократительной тонической активности воротной вены, индуцированной ацетилхолином, у крыс как в условиях нормы, так и при экспериментальной портальной гипертензии.

Ключевые слова: воротная вена, ацетилхолин, лейкотриены.

Vynogradova O., Yanchuk Petro, Pasichnichenko Oleg. Role of Leukotrienes in Release of Contractile Reactions of Portal Vein, Induced by Acetylcholine. Effects of zileuton ($4,2 \cdot 10^{-5}$ mol/L) on tonic contractile activity of the rat portal vein preparations, induced by acetylcholine ($2 \cdot 10^{-5}$ mol/L) were investigated. Partial inhibition of the contractions by lipoxigenase blocker zileuton on 23 % suggests, that products of lipoxigenase pathways of arachidonic acid conversion are involved in mechanisms of specified reactions. Zileuton depress tonic contraction of isolated segments of vessels with NaI-model of portal hypertension on 11 %, indicating a participation of leukotrienes in this reaction.

Key words: acetylcholine, portal vein, thromboxane, leukotrienes.

Стаття надійшла до редколегії
23.01.2015 р.

УДК 612.897 ± 06:612.172

**Олена Волошин
Ірина Чень
Володимир Волошин**

Характер психомоторних реакцій в осіб із різним рівнем фізичної працездатності

Досліджували зорово-моторну реакцію, оцінку часових інтервалів і коректурну пробу задля вивчення специфіки психофізіологічних реакцій організму осіб з різним рівнем фізичної працездатності. За винятком швидкості зорово-моторної реакції, всі досліджувані показники мають якісно вищий рівень в осіб із середнім і високим рівнями індексу Руф'є та нормальною частотою серцевих скорочень.

Ключові слова: психофізіологічний стан, рівень фізичної працездатності, зорово-моторна реакція, коректурна проба, оцінка часових інтервалів.

Постановка наукової проблеми та її значення. Одним із найвагоміших чинників ефективності адаптації індивідуума в середовищі є специфіка його психофізіологічного статусу, рівень адекватності реакцій нервової системи. Успішність останніх визначається індивідуальними особливостями роботи нервової системи, які, в свою чергу, залежать від генетично успадкованих можливостей. Автори досліджень у цьому напрямі зазначають, що актуальність пошуку об'єктивних показників